

סוף מעשה במחשבה תחילה

נקודת מחשבה מפרשת השבוע לחיי המעשה

פנה פניית פרסה

בתשובתו החריפה של משה: "גם מקננו ילך עמנו לא תישאר פרסה כי ממנו ניקח לעבוד את השם".

מה כל כך דחוף להדגיש "לא תישאר פרסה"! הרי מדובר בסך הכל בצאן ובקר. ושלוש מילים שלמות בתורה נועדו בוודאי ללמד אותנו ביאור לכלל זמן ועת.

הרעלת המזון הייתה קטלנית. האריה והלביאה בגן החיות המקומי לא התעוררו למחרת בבוקר.

מנהל הגן נכנס ללחץ. עם ההוצאה הכספית האדירה הוא עוד יסתדר. יביא זוג אריות מאפריקה באחת מהאניות הקרובות שתגענה. אבל כעת הוא מוכרח להשיג אריה ולביאה. לא יעלה על הדעת שהמבקרים יגיעו לגן החיות והזוג המלכותי ייעדר.

לאחר יומיים-שלושה בהם נחסמה הגישה לכיוון כלוב האריות, נמצא הפתרון. בעל ואישה שחיפשו עבודה בנרות הגיעו להנהלת גן החיות בתקווה שתמצא להם עבודה. המנהל לא חשב יותר מדי לפני שהציע: "נלביש עליכם עורות אמיתיים של אריה ולביאה, תיכנסו מדי בוקר לכלוב, אחרי סגירת גן החיות - משוחררים הביתה".

הזוג המובטל סבר וקיבל. מדי בוקר - לפני פתיחת שערי הגן למבקרים - התעטפו בעורות האריה והלביאה, למדו להסתובב על ארבע בכלוב, פיהקו בשעמום מתחת לפרווה ומדי פעם הושמעה שאגה מוקלטת ממערכת הגברה נסתרת, והם - על פי אות מוסכם מראש - הציגו כאילו השאגה יוצאת מהם.

ערב אחד העומס בגן החיות היה אדיר. מסות של מבקרים הגיעו והלכו, השעה שמונה בערב - שעת הסגירה - קרבה

"איך עבר הלילה?" מתעניין בעל המלון.

"לא ישנתי", מתלונן האורח. "היה פשפש מת על הכרית". "נו נו", מחזיר אותנו המלונאי לפרופורציה. "לא עושים עסק מפשפש אחד".

"אחד זה לא נורא", מסכים האורח. "אבל היית צריך לראות איזו לוויה מכובדת ערכו לו מאות החברים שלו..."

די. נמאס לו!

פרעה נשבר ומחליט להפשיר שלב נוסף במשא ומתן. "לכו עבדו את ה'". ערובה אחת תישאר במצרים כדי שתחזרו, "רק צאנכם ובקרכם יוצג". אבל אפילו את הילדים אני מסכים כעת לשחרר. "גם טפכם ילך עמכם".

לכאורה, משה היה אמור לקחת את ההצעה בשתי ידיים ולברוח.

עם של עבדים, סובלים יותר ממאתיים שנה. כעת יש הזדמנות לצאת בהסכמת

פרעה ובצורה חוקית. צאו למדבר, משם תברחו כל עוד נפשכם בכם. הבהמות? שיישארו כפרה עליכם במצרים.

בספר 'מיכל מים חיים' ביאר שפרעה ערך למשה 'מבחן כבוד' סמוי.

אם משה היה מסכים להצעה, פרעה היה מבטל את החוזה. הסיבה? נורא פשוטה: אמרתם שאתם הולכים לזבוח לה'. אם אתה מסכים להשאיר פה את הבהמות - זו הוכחה הכי גדולה שאתה סתם רוצה לברוח. אם אין לך בהמות - מה תזבח!?

ביאור נפלא ומאיר עיניים. אלא שעכשיו צריך להתבונן

כשאינן ביוביסוטר לאריות

למה מתעקש משה על הפרסה?

והלכה, ולמרות הבקשות והתחנונים של עובדי המקום מהמבקרים שיזדרזו לצאת, הסגירה התנהלה בעצלתיים.

"משה", לחשה האישה בבהלה כששמעה מאחד המבקרים עונה לשאלה 'מה השעה', שכבר שמונה וחצי, "הבייביסיטר תכף הולכת. חייבים להתקשר לילדים שאנחנו מאחרים היום"...

אחד המבקרים שם לב להסתודדות המוזרה בין זוג האריות, התבונן היטב וגילה את התרמית...

"אתה עושה מאיתנו צחוק?" זעם המבקר שהתפרץ למשרד המנהל. "אתה מוכר לנו אשליה שמדובר באריות???"

למראה המנהל שהיתמם, הטיח בו המבקר: "שמעתי אותם הרגע מדברים ביניהם".

"אדוני הנכבד, אלו אריות אמיתיים", התנגד המנהל להאשמה. "אז מה אם פעם אחת הם דיברו?..."

* * *

מדי פעם אנו נקלעים למצב שבו אנו נאלצים לוותר. או ויתור על אוכל או ויתור על שינה או על אחד מכל צורכי

הגוף. לפעמים הוויתור הוא לא האם נאכל או האם נישן, אלא מה נאכל ואיך וכמה נישן.

אדם שמנהל סדר יום מוגדר עם מטרות ויעדים, יודע שיש דברים יותר חשובים בחיים מאוכל ושינה, למרות שבהיעדרם המוחלט לא נשרוד. אבל מדי פעם, אפשר לעגל פינות.

מלמד אותנו משה רבנו: פרעה, הסמל האנושי של היצר הרע, עורך לנו 'מבחני כבוד' קבועים ברוחניות. 'מה יקרה אם הפעם תרפה קצת, תוותר, לא תשיג הכל, אבל לפחות את הרוב?'

זהו, שיש דברים שבהם אפילו אם 'פעם אחת הם דיברו' - זה פייק אחד גדול. זו הלוויה של הפשפש.

משה רבנו מלמד אותנו להתקשש. "לא תישאר פרסה!" הכל כולל הכל.

כמובן שלא ניתנה תורה למלאכי השרת ואנחנו לא מצליחים לעמוד בפועל בכל הניסיונות שלפתחנו. אבל אם כבר בשלב ההשקפה והתכנון - במשא ומתן מול היצר - אנחנו מעגלים פינות, כדאי לפנות פרסה ולחשב מסלול מחדש...

כּוּ נְרַפִּים הֵם

"ובכל אלוהי מצרים אעשה שפטים" (יב, יב)

"ובכל אלוהי מצרים - של עץ נרקבת ושל מתכת נימסת וניתכת לארץ" (רש"י).

בהגדה של פסח נאמר: "אילו עשה באלוהיהם ולא הרג בכוריהם - דיינו". קטע זה של "דיינו" עוסק במעלותיהם של ישראל. ולכאורה יש להבין מה מעלה וטובה יש לישראל מכך שהקב"ה עשה שפטים באלוהי מצרים.

מתרץ הגאון רבי שמעון משה דיסקין: בפרשת בשלח נאמר שבני ישראל שבו לחנות לפני 'בעל צפון'. מפרש רש"י: "לפני בעל צפון - הוא נשאר מכל אלוהי מצרים, כדי להטעותו, שיאמרו קשה יראתן". דהיינו, כל אלוהי מצרים אבדו בליל יציאת מצרים, כמו שפירש רש"י בפרשתנו בפסוק "ובכל אלוהי מצרים אעשה שפטים". רק אחד מהם נותר, בעל צפון.

לשם מה? כדי שיחשבו המצרים שאת אליל זה לא הצליח הקב"ה להכניע, ומחמת שיסמכו על כוחו של אליל זה - ירדפו אחרי בני ישראל לים ויאבדו.

יוצא אם כן שאיבוד כל אלוהי מצרים מלבד בעל צפון, הוא שגרם טובה לישראל שמצרים יבואו אחריהם לתוך הים ויאבדו. זהו שאמר בעל ההגדה "אילו עשה באלוהיהם", ועל ידי כך יטבעו המצרים בים, "ולא הרג בכוריהם", גם כן "דיינו".

"לכו נא הגברים" (י, יא)

פרעה סירב לשלוח את הטיף, שכן "כאשר אשלח אתכם ואת טפכם ראו כי רעה נגד פניכם".

מאז ומעולם היו שונאי ישראל מתעטפים במסכת צבועה של דאגה לילדי ישראל ולחינוכם, ותדיר נעצו את טלפיהם בחינוך הטהור בניסיון "להרחיב" את השכלת היהודים.

אצל פרעה - אם זה לא היה כל כך עצוב, זה היה מצחיק - המלך ששחט תינוקות ורחץ בדמם, ששיקע ילדי ישראל במקום לבנים בקירות, דואג כל כך לטף שלא ילך לעבוד את השם במדבר, "כי רעה נגד פניכם"...

בעניין זה מספרים שכאשר שלח שר החינוך הרוסי אוברוב את ד"ר לילנטל, שינסה לשכנע את היהודים לקבל את תוכנית החינוך הממשלתית הרוסית, כינס ד"ר לילנטל אספת עסקנים בעיר וילנא, באוזניהם שטח את חזונו של שרי הממשלה הדואגים "לטובת" ילדי ישראל.

קם אחד הפרנסים, חיים נחמן שמו, והגיב: "דומני שמוטב לשלוח אותך אל שר הפנים בשליחות הפוכה. תציע לו שבמקום שידאג להשכלתם של אלפי ילדי ישראל שיוודעים קרוא וכתוב ומחדדים את מוחם בסברות, שישקיע את מאמציו בהקניית השכלה מינימלית עבור מיליוני גויים נבערים שאינם יודעים צורת אות"...

קְשִׁיבָה תְּמָה

בדרך רמוז, נראה לבאר את סיבת קשירת התפילין דווקא על יד שמאל, בכך שנבאר את ה'חלוקה' בכוחות הנפש של האדם לימין ושמאל.

כל אדם מקבל משמים תכונות וכוחות לפי שורש נפשו ושליחותו. כוחם, עוצמתם, מינונם וסגנונם של כוחות אלו - ייחודי אך ורק לו. כוחות אלו נועדו לסייע לו לצלוח בשלום את שליחותו המיוחדת ותפקידו הבלעדי המוטל עליו לתקן בעולם הזה.

ה'ימין', החוזק, אלו כוחות הנפש והנטייה הטבעית של האדם. "האלוקים עשה את האדם ישר" כנאמר בקהלת (ז, כט). כוחות אלו מיועדים לאפשר לו לפלס את דרכו קדימה ולעלות ממדרגה למדרגה בעבודת הבורא.

השמאל, זוהי ה'פסולת', כביכול השימוש הלא-תקין עבור מטרות לא טובות בכוחות הנפש.

מלמדת אותנו התורה שאת ה'ימין' אין לדכא. מבנה האישיות הבסיסי ותכונותיו של האדם הם 'כלי העבודה' הנחוצים לו. אותם אין לשבור ולרסק. בלעדיהם - לא יוכל להמריא לשום מקום.

אולם את ה'שמאל', את החלק הפחות טוב שבהם, ניתן לרסן, ניתן לקשור, ניתן לכוון באמצעות לימוד התורה ושעבוד כוחות הנפש לעבודתו יתברך שמו. להכניס אותם למסגרת מסודרת, בה לא יזדקקו להתבטא בצורות שאינן טובות, אלא יוכלו להוציא את הטוב שבהם בצורה מבוקרת ואיכותית, יהודית ורוחנית.

האחרון, השתתפו בחורים רבים מהישיבה בכתבת עלון היתולי שנועד להגביר את שמחת ימי הפורים. אלא שהפעם הבדיחות וההלצות שכתבו לא עסקו רק בהומור יהודי משובח, אלא אף לעגו ושחקו על חשבונם של רבני הישיבה ואנשי הצוות התפעולי.

ברור היה להם שראש הישיבה, איש המוסר, הגאון רבי אליהו מאיר בלוך, לא יעבור על כך בשתיקה.

"פתחתי את העלון", פתח ראש

**יחד החשש מהנזיפה
שיקבלו תכף מראש
הישיבה, ידעו הבחורים
היטב שהיא מגיעה
להם בצדק רב. הפעם
הם חצו כל גבול**

הישיבה את נזיפתו, "וראיתי בו כישרון כה מבורך, יצירתיות כה מיוחדת. אחרי שגיליתם בעצמכם כמה אתם מוכשרים, מכאן והלאה תוכלו לפתח את הכישרונות והיצירתיות המיוחדים הללו לתועלת שלשמה הם נועדו.

"קחו את הכוחות המיוחדים שלכם - כל אחד בתחומו", סיים ראש הישיבה את דרשת המוסר הקצרה והמתוקה שלו, "ותטפסו בעזרתם אל בניית שלמות קומתכם הרוחנית..."

"והיה לאות על ידכה" (יג, טז)

בגמרא (מנחות לז.) דורשים חכמי ישראל מהיכן לומדים שהנחת תפילין של יד נעשית דווקא על הזרוע השמאלית. אחת הדרשות היא מכך שכתוב בתורה "והיה לאות על ידכה", במקום 'ידך' נכתב 'ידכה' ודורשים מכך חז"ל שמניחים תפילין של יד על 'יד כהה', דהיינו החלשה יותר.

במקומות רבים מאוד מצינו בכתבי הקודש ובמפרשי התורה שהתפילין נועדו לשעבד את כוחות האדם ורצונותיו לעבוד את הבורא יתברך. כמו שאנו אומרים ב"לשם ייחוד" שלפני הנחת התפילין "לשעבד בזה תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו... שאר חושי וכוחותיי כולם יהיו משועבדים לעבודתו יתברך שמו".

וכאן הבן שואל: מה הרבותא שיד ימין החזקה תקשור את יד שמאל, הכהה והחלשה ממילא? לכאורה הגיוני הרבה יותר לקשור את יד ימין החזקה. להתמקד בחלקים היותר 'רציניים' שעלינו לתקן.

המתח בחלל ישיבת טלז בארה"ב גאה.

הבחורים ישבו במקומותיהם, חשו שהפעם הם יקבלו נזיפה שלא ישכחו לזמן רב. יחד עם המבוכה הרבה ותחושת החשש מהנזיפה שיקבלו תכף מראש הישיבה, ידעו הבחורים היטב שהיא מגיעה להם בצדק רב. הפעם הם חצו כל גבול.

לפני מספר ימים, בערב פורים

חֶשְׁבָה לְטוֹבָה

פנינים מפרד"ס התורה

**הכניסה לפרדס: "וכל בכור אדם
בבנין תפדה" (יג, יג)**

סנדלר יהודי שהיגר מאירופה לאמריקה נחשף לרפורמה וזנח את יהדותו. כאשר גילה שאין צורך ללמוד כדי להיות ראביי, החליט לשדרג את משכורתו.

לימים הגיע אחיו החרדי מאירופה לבקר, ולבו נחמץ על אחיו שכה התדרדר. אך מפני השלום העדיף לשתוק ולא לגרום לאחיו לעשות צעדים חריפים יותר.

באחד הימים נכנס החרדי לבית אחיו הראביי והנה אחיו משמש ככהן בפדיון הבן.

"מה לך ולפדיון בכורים?" לא יכול עוד החרדי להחשות. "הלא אבותינו מעולם לא היו כהנים".

"תנוח דעתך אחי", השיב הראביי בבת שחוק, "מה מפריע לך שאני עושה כמה דולרים? התינוק הזה בכור בדיוק כפי שאני כהן"...

**פשט: "ולא ייתן המשחית לבוא אל
בתיכם לנגוף" (יב, כג)**

כיון שהבטיח הקב"ה שאת מכת בכורים יבצע בעצמו - "אני ולא מלאך, אני ולא שליח" וכו' - כיצד יתיישבו המילים "ולא ייתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף".

מבאר הגאון רבי יעקב לוברבוים מליסא, בספרו 'נחלת יעקב', שכוונת הפסוק היא שאפילו אותם אנשים מבני ישראל שהגיע זמנם להיפטר מן העולם בדרך הטבע באותו לילה, לא ימותו. כדי שייזכרו המצרים שהמכה פוגעת אך ורק בהם, ואילו בתי ישראל שלווים ושקטים מכל צער.

**רמז: "והיה הדם לכם לאות על
הבתים" (יב, יג)**

מפורסמים הם דברי ה'תוספות יום טוב' (מסכת דמאי פ"ז מ"ג), שעל אף שנאמר "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון", אין הכוונה שבית המקדש השני היה אחרון, אלא שיהיה בית מקדש שלישי. וכוונת הכתוב באומרו 'אחרון' היא על בית המקדש השני, שהוא מאוחר יותר כלפי בית ראשון שקדם לו.

מביא ה'תוספות יום טוב' ראייה לדבריו מן הכתוב "והיה אם לא יאמינו לקול האות הראשון והאמינו לקול האות האחרון", וממשיך מיד אחר כך "ואם לא יאמינו גם לשני האותות האלה... ולקחת ממימי היאור", נתן הקב"ה למשה רבנו אות נוסף - שישפוך ממימי היאור ליבשה וייהפכו לדם - למרות שהאות השני הוגדר כ'אחרון'.

לפי האמור ביאר הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורה, לפרש את הכתוב "והיה הדם", מימי היאור שהפכו לדם, הגיעו אחרי האות שהוגדר 'אחרון', והם יהיו "לכם לאות על הבתים", לרמז ולסימן שבוא יבוא בית המקדש השלישי במהרה בימינו אמן.

**דרש: "ויאפו את הבצק... כי לא
חמץ" (יב, לט)**

איתא בגמרא (עבודה זרה ד:): "אמר רבי יהושע בן לוי: לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה".

לכאורה, יש להבין מנין לו לרבי יהושע בן לוי שכל הדור לא היה ראוי לאותו מעשה. שמא היו ביניהם כאלו שכן היו ראויים לכך.

מבאר בדרך דרש הרה"ק רבי שלום מקאמינקא: ידועים ומפורסמים הם דבריו של האר"י הקדוש שהזְהִיר ממשוהו חמץ בפסח מובטח לו שאין חטא בא על ידו באותה שנה. לפי האמור, כאן שהכתוב עצמו מעיד על ישראל "כי לא חמץ", שלא היה בהם משוהו חמץ - היאך חטאו בחטא חמור כחטא העגל!?

על כרחך ש"לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה"...

**סוד: "וישאלו איש מאת רעהו
ואישה מאת רעותה" (יא, ב)**

לכאורה היה לו לפסוק לכתוב "וישאלו כלי כסף ובגדים". מה טעם טרח לפרט שהיה ציווי על אנשים לשאול מאנשים ועל נשים שישאלו מנשים.

מבאר רבנו משה חיים לוצאטו בספרו 'מגילת סתרים': כשם שהקדושה בעולמות העליונים מחולקת ל'זכר' ול'נקבה', זה לעומת זה עשה האלוקים וגם כוחות הסטרא אחרא מחולקים לזכר ולנקבה.

ניצוצות הקדושה שהיו שקועים במצרים, היו אחוזים חלקם אצל הזכרים במצרים וחלקם אצל הנקבות. כשיצאו ישראל ממצרים נאמר בהם "וינצלו את מצרים", דהיינו ששאבו מהם את כל ניצוצות הקדושה שהיו אצלם. בירור זה נעשה על ידי שהגברים שבישראל שאלו בגדים וכלים מאת הזכרים שבמצרים ואילו הנשים שאלו מאת הנשים.